

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНА ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЖАЛЮ ТА БОЛЮ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

У статті проаналізовано лексико-граматичне вербальне вираження концептів біль і жаль в авторській мовній картині Григора Тютюнника. З'ясовано їх словесне вираження через внутрішній стан персонажів як домінант ідіостилю письменника. Охарактеризовано лексико-семантичний ряд номенів, що відтворюють образи болю і жалю крізь авторський погляд. Визначено основні риси у вербалізації лексем біль і жаль у художній лінгвокартині письменника. Установлено, що представлення аналізованих концептів у мові творів митця має культурно-ментальну специфіку. Окремо охарактеризовано колористику у мовному світі Григора Тютюнника як важливий контекст реалізації концептів болю і жалю. На основі проведеного дослідження виділено основні функції художньої вербалізації аналізованих концептів: екзистенційну, національно-ментальну, емотивну, образно-творчу.

Ключові слова: вербалізація, концепт, біль, жаль, мовна картина, Григор Тютюнник, художня творчість, ідіостиль, лексема, домінанта.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Вербальне представлення психо-емоційного наповнення внутрішнього світу письменника лінгвозасобами через образи персонажів – складне і водночас надзвичайно цікаве мовознавче явище. Емоційні стани особистості в художньому творі залежать від умов її існування, індивідуального світосприйняття, авторського бачення, а також низки інших обставин. Образне слово – найкращий вербальний виразник суб'єктивних емоцій (стресів, настроїв, афектів) в авторському тексті. Дослідження найрізноманітніших засобів вираження почуттів та їх комунікативних особливостей засобами мови, зокрема концептами, – важливе й актуальне завдання сучасної лінгвістичної науки.

Ідіостиль кожного автора формується певним набором ключових концептів, репрезентованим найрізноманітнішими лексико-граматичними одиницями, відібраними із загальнонаціонального мовного фонду.

Психо-емоційна картина художнього письма відомого українського письменника, майстра новели, "великого людинознавця" Григора Тютюнника представлена словесною базою, вираженою переважно через особливі неординарні концепти *болю і жалю*. Цьому відповідає й екзистенціальна природа сутності митця, формування його світогляду через "психологічну дитячу травму" [1]. У цьому сенсі творчість Григора Тютюнника потрібно розглядати як художньо відтворену реакцію душевного болю через слово. Про це переконливо свідчить і роздратоване зізнання автора: *"Та є! Є! Повна душа болю! Передаю секрет – біль..."* [2: 45].

Аналіз останніх досліджень і публікацій проблеми. Творчий доробок письменника, безперечно, заслуговує на окреме дослідження із специфіки вираження внутрішніх станів персонажів за допомогою мовних засобів. Для лінгвостилі Григора Тютюнника характерне багатство лексики, синонімів, фразеологізмів, влучних і дотепних висловів, адже, як відомо, він майстер художньої, передусім, словесної деталі.

Мовна картина творів митця розглянута в різних аспектах дослідниками, але переважно всі вони роблять акцент на літературознавчих проблемах художнього світосприйняття, тоді як багатство словесної виразної спадщини часто залишене поза увагою. Хоча заслуговують на увагу в цьому контексті дослідження Т. Астрахова [3; 4], В. Литвина [5], Р. Мовчан [6], Л. Мороз [7; 8], Л. Петленко [9] та інших. Проте лексико-граматичне словесне вербальне вираження окремих концептів у творчому доробку письменника не вивчав ніхто. Про особливості "больового" світовідчуття автора в контексті художньої творчості писали свого часу В. Даниленко ("енергія болю") [10], О. Мусієнко ("повна душа болю") [11].

Постановка мети й завдання дослідження. Мета наукової розвідки – аналіз концептів *біль і жаль*, зокрема їх лексико-семантичного вербального вираження в авторській картині світу як виразних ідентифікаторів ідіостилю Григора Тютюнника. У дослідженні передбачено виконання таких завдань: 1) з'ясування особливостей вираження внутрішнього стану персонажів у творах через систему ключових концептів; 2) характеристика лексико-граматичного оформлення образного сприйняття *болю і жалю* крізь авторський погляд; 3) визначення основних домінантних рис у вербалізації лексем *біль і жаль* у художній лінгвокартині письменника; 4) виявлення культурної ментальної специфіки образів *жалю і болю* в текстах автора.

Матеріалом дослідження слугувала текстова палітра художньої творчості письменника, передусім, новелістичної, зокрема його твори "Три зозулі з поклоном", "Зав'язь", "Климко", "В сутінки", "Кізонька", "Оддавали Катрю", "Холодна м'ята" тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звичайно, будь-яка індивідуальна мовотворчість підкоряється законам загальнонаціональної мови, тому письменник актуалізує ті окремі загальномовні значення мовних одиниць, що становлять особливу вагу для нього особисто. Через індивідуально-авторські асоціації відбувається нашарування індивідуальних смислів на загальномовні (об'єктивно-мовні) значення, шукаючи нові форми (образи), письменник розкриває взаємодію загальномовних та індивідуально-авторських значень у слові. Така взаємодія має на меті розкриття "експресивних потенцій слова" та "реалізації його семантикостилістичного ефекту". У художньому ідіолекті Григора Тютюнника особливу роль відіграють ті одиниці мови, що передають почуття, емоції, внутрішній світ людини. Відбираючи засоби із загальномовного фонду, письменник прагне відшукати такі мовні форми, які б допомогли створити образ неабиякої емоційно-експресивної сили, передати авторську цільову настанову. Надзвичайна увага до найтонших душевних поривань людини веде автора "вглиб" почуття, спонукає до споглядання світу крізь призму внутрішнього, крізь переплетіння почуттів, емоцій переживань, думок, схованих в "потаємках душі". Як елемент парадигми страждання, що посідає чільне місце в творчості багатьох українських письменників [12: 49], біль займає свою позицію серед головних психофізіологічних ознак української ментальності. Універсальними ознаками болю є такі його особливості, пов'язані з характером почуття (силою, інтенсивністю, локалізацією). Ці характеристики, зафіксовані в мовних знаках, можуть практично однаково застосовуватись для передачі фізичного почуття або почуття зі сфери душевних переживань.

Науковці неодноразово звертали увагу на тяжіння Григора Тютюнника до трагедійних ситуацій, неблагополучних людських доль. Це зумовлено, очевидно, виразною екзистенційною специфікою творчого начала митця. Сам автор писав у щоденнику: *"І що я в господи за людина!!! Ні в чому немає мені ані міри, ані втіхи – ні в любові, ні в стражданні, ні в захопленнях, ні в сумі пекельному. Неприкажаний я. Все б вирвати з душі й оновитися, все б спочатку почати, та несила"*. Як справжній художник, він, звичайно, не міг пройти повз душевний біль і скруту, не відгукнутись на рани чисті душі. Та, відтворюючи їх, письменник завжди спрямовував свій ідейно-художній пошук на головне – виявлення високих моральних якостей людини свого часу. Хоча біль – не єдиний творчий першопоштовх, адже первісними імпульсами творчого акту можуть бути переживання поетичного настрою, наслідування, одкровення, звільнення від ваги історичної пам'яті, від мрій, втеча від дійсності, бажання самоствердитись тощо [1]. Тому акцент на больових і жалістих відчуттях свідчить про особливий тип індивідуального стилю автора. *"Іноді я відчуваю людину, як рана – сіль"* – це не порожні слова, а вміння (чи присуджений долею обов'язок?) узяти на себе всю ваготу трагізму своєї доби, перепустити через власне серце увесь драматизм існування людини.

У світі героїв Григора Тютюнника немає радості, завойованого щастя, обов'язкового для літератури 60-70-х років. І в художньому світі письменника домінують найчастіше почуття суми, образи, страху. Рідко трапляються в його текстах слова синонімічного лінгворяду "веселий", "радісний", "щасливий", що вкотре переконує нас у трагічному, болючому, жалісливому світовідчутті новеліста.

Зауважимо, що текстова фраза Григора Тютюнника по-особливому містка, образна, насичена спостереженнями, часто вона художньо деталізована, досить лаконічна, інколи може сприйматися як самостійна новела. Цю тенденцію спостерігаємо у вербалізації концептів *біль* і *жаль* у митця. У Тютюнника концепт *біль* і *жаль* часто перебувають в одному семантично вербалізованому полі, вони реалізуються лексемами *біль*, *мука*, *терпіння*, *страждання*.

Спеціальними мовноекономічними засобами для вираження емоцій у лінгвосвідості українців є інтонація та вигуки. Цими засобами часто послуговуються герої творів письменника, демонструючи свій внутрішній психологічний стан. Ось, наприклад, за допомогою первинних вигуків Боже!, Мамо!, Ну!, Ой!, Ох! І-і-іх! персонажі Тютюнника передають свої емоції, зокрема *жаль* чи *біль*, пор.: *Боже! Боже, де твоя воля! Дитина через той клятий гвинт руки позбулася, а він отаке верзе.* [13: 142]; *Мамо! – крикнув Василько, але замість власного голосу почув лише глухе белькотіння. У скронях стало боляче й задзвеніло – тоненько, немов десь далеко сурмила сурма...* [13: 88]; *Ну! – вже закричав Василько. – Ну! Ну! [13: 87]; Ой людоньки!.. Ой людоньки!.. – тільки й вистогнала [13: 355]; Ох, сину, сину, – тихо й охрипло, уже без сліз тужила Степанова мати, затуливши очі чорною проти сивини долонею, прости мене, моя дитино, що в такий короткий світ тебе вивела [13: 359]; І-і-іх! Треба було таки надіти комбінезон, хай він пропаде! [13: 265]. Варто зазначити, що вигуки не мають якоїсь одної чітко вираженої семантики, а проявляють себе при певній ситуації. Тому вищеназвані вигуківі формули можуть виражати не тільки біль, сум, жаль, а й паралельно відтворювати якісь додаткові почуття, часто навіть позитивного плану. Крім того, вигуківі конструкції загалом є стилістично обмеженим засобом вираження почуття *жаль*, бо характерні вони здебільшого для побутового мовлення. Насиченість ними мовної тканини художніх творів письменника переконливо вказує на особливість ідіостилу митця, з іншого боку, ознакою цього може бути простота мовлення письменника, його зацікавленість селянською побутовою тематикою.*

До спеціальних засобів, що допомагають письменникові швидко й точно передати почуття *болю* / *жаль* героя, належать лексичні одиниці, що представляють різні частиномовні категорії: *сум*, *жаль*,

шкода, печально, стражденно, жалібно. Наприклад: *І обом їм робиться трохи сумно, бо знають, що таки не буде, то мовчать* [13: 155]; *Сумно, дуже сумно, товариші, – сказав голова, складаючи папір...* [13: 361]; *Назад ішли помалу, бо Павло таки добряче натрудив ноги, ледве переставляв їх і думав із жалем: "Якби ота перша не втекла, якраз нормально було б"* [10: 267]; *А жаль. Проценти на книжці ростуть, як гриби навколо пенька* [10: 282]; *А жаль той щоденний – і до нього, і до себе* [13: 353]; *Вона була в новій кофті строкатій, запята святковою квітчастою хусткою, низько і через щоку, мовби в неї боліла вся голова, – страдницьки, печально, по-вдовиному запята* [13: 399]; *Рибалці було шкода дядька* [13: 396]; *Стоїть, сутулий, біля печі, поскубуючи той сивий недопалок, і жалібно, по-дитячому усміхається до неї* [13: 176]; *Вона побачила його ж з тамбура, притисла вільну, без прапорців, руку до грудей і дивилася на нього, стражденно, жалібно усміхаючись* [13: 295]; *Миколко, а я? – жалібно шепоче Соня* [13: 299]. Як бачимо, концепт *біль* у художньому слові Григора Тютюнника взаємовиражений через інший не менш важливий концепт – *жаль*, використання останнього набагато частотніше й семантично розгалужене специфічною лексичною базою.

Для більшого і точного відтворення душевного стану героя митець вживає лексеми на позначення психо-емоційних явищ, що викликають почуття *болю*. Зокрема, це спільнокореневі лексеми *боліть, болісно, болісні*. Наприклад: *А вночі, перевертаючись з боку на бік, сичав, скімлив від болю й гарячково, спросоння дряпав стіну нігтями* [13: 197]; *Йому й на думку не спадало, що Марфі болить на нього дивитися, старого, виснаженого роботою, сухоїжею та безсонням од думок, як би то примножити своє добро* [13: 227]; *На мить я побачив у прозеленкуватій п'ятні його бліде обличчя з болісними зморшками побіля рота* [13: 74]. Неодноразово лексеми, що реалізують образ *болю* у лінгвостилі письменника, репрезентовані градаційними конструкціями, що зроблено, очевидно, з метою "наростити" відчуття *болю* через прозове слово.

Часто аналізовані концепти виступають як художні деталі або функціонують у їх складі, набуваючи виразного, лаконічного характеру і створюючи стан взаємопереживання: *болісні зморшки побіля рота* [13: 74]; *Очі мамині сухі, голос ані здригнеться, і я чую за ним: спогади її не щемлять її і не болять – вони закам'яніли* [13: 58]. Такі лексеми у реченні точно передають емоції мовця, але потрібно наголосити на тому, що значення *жалю* в них нечітко виражене.

Письменник поєднує їх з іншими емоційними явищами – *сльозами, розпачем, сумомом, досадою*, вживаючи лексеми *скімлити, плакати, рюмсати, розчулитися, зітхати, схлипувати, щеміти, мучити, шкода*. Пор.: *Олесь глибше зарився в подушку і тоненько заскімлив* [13: 73]; *Катря прилягла бочком на подушки, затулила очі хусткою й заплакала, а Степан, побуряковілий від склянки перваку, часто закліпав очима, хутенько зав'язав у вузлик шмат грудини, два кусені сала колієві на гостинець і, подякувавши за поміч, вирядив Кузьму за ворота* [13: 219]; *Стеха схилилася на подушку і тихо заплакала, згадавши найстаріших своїх синів, котрих забрала у неї війна* [13: 173]; *А перестала б ти рюмсає! – гримнув на жінку з порога. Помітивши на її щоках червоні од огню в печі сльози* [13: 219]; *Сло'м, якось одбудемо, – сказав Степан, позіхаючи, і незабаром заснув, а Степанида ще довго ворочалася, зітхала, тихенько схлипувала й задрімала десь аж перед першими півнями* [13: 218]; *Оце б тільки жити та жити, а бач – старість – і зітхають, міцніше тримаються за руки, обходячи калюжі, як молоді круг аналоя* [13: 153]; *І грудям дихалося легко, просторо, тільки щеміло там щось на самісінькому дні...* [13: 165]; *А він: навіть людину мучити. Як вона і так мучиться* [13: 392]; *Із села Степан повернувся на доброму підпитку, і так йому стало шкода Катрі та себе з жінкою, що він аж заплакав* [13: 221].

Неодноразово для вираження концептів *болю* і *жалю* автор вживає оцінну характеристику суб'єкта, виражену переважно атрибутивними *бідний, сердешний*, які виконують у тексті особливо смислове навантаження. Ось, наприклад: *Оглядаюся на тітку, а вони, бідні, аж тремтять, аж у лиці міняється – видно, і поворожити кортить, і бояться, щоб не випало, немов дядька їхнього немає...* [13: 120]; *Бачиться їй Дмитро позавчора, це якраз під п'ятницю, так погано: наче стоїть, сердешний, по груді в зеленій воді* [13: 118].

Для позначення негативних емоційних і психологічних явищ Григор Тютюнник вживає лексему *горе*. Наприклад: *У горі, сину, ні на кого серця немає. Саме горе* [13: 391]; *Горе, – сказав Степан. – Горе, Стешко, тільки дурне...* [13: 405].

Нерідко вербалізація аналізованих образів відбувається через кольористику як невід'ємного компонента мовної палітри твору. Колористична гама концепту *біль* підкоряється загальній контрастній структурі й представлена переважно чорним і червоним забарвленням, що абсолютно відповідає концепції екзистенціалістів. У творах Григора Тютюнника часто спостерігаємо явище, коли природа безпосередньо визначає стан його героїв. Переживання страху, самоти нерідко відтінено символічними кольоровими образами. Часто письменник для більш точного вираження душевного стану героя вживає прикметники, що виступають як яскрава кольорова деталь.

Найчастіше митець використовує чорний колір: *"чорне гілля", "село чорне", "чорна хмара", "чорні тіні", "чорна вода"*. Неодноразово трапляються в його оповіданнях і новелах образи місяця, сонця, туману та інших природних явищ, що забарвлені в червоний колір. Використання письменником

червоного і чорного кольорів є засобом передачі суму, болю, страху, якихось неприємних передчуттів. Саме таке значення червоного кольору характерне для поезики творів Григора Тютюнника. Наприклад, *За станційними деревами сходить місяць, там було червоно і виднілися крізь листя сонні воронячі гнізда* [13: 302]; *А сонячне проміння згасало над горою, де пасіка, небо роздвоїлося на синє, од степу, – нічне – й червоне, од гори, – вечорове <...> Сонце було при заході, червоне, без проміння, тихе й сумне* [13: 165]; *Коли внизу між стовбурами дерев за річкою зринуло червоне коло місяця, Данило увійшов до сторожки, намацав примістку й ліг: доки вепри вийдуть на пасовисько, можна трохи перепочити* [10: 165].

Висновки. Отже, аналіз оповідань і повістей Григора Тютюнника показав, що внутрішній психічний стан героїв у зіткненні з зовнішнім світом – стан образи (*біль / жаль*) – розкривається через прийом самоаналізу персонажа, внутрішній монолог, міміку, вираз очей, обличчя, дії, рухи, позу, жести, інтонацію голосу, монолог, діалог, авторську оповідь, психологізований пейзаж, асоціативну деталь. Як бачимо, митець використовує найрізноманітніші мовні засоби для вираження душевного суму своїх героїв. Найпоширенішими у нього є лексеми із семантикою жалю, прикметники із жалісним / болісливим конотативним відтінком, вибухи. Як підсумок, зауважимо, що вербальне втілення концептів болю і жалю у мовному світі письменника дозволяє виокремити такі основні функції художнього навантаження цих понять: *екзистенційну*, за якою буття людини (автора) неминуче пов'язане з болем; *національно-ментальну*, адже відомо, що концепти *біль / жаль* – одні із своєрідних кодів української нації; *емоційну*, визначену ототожненням болю із стражданням і мукою; *образно-творчу* (*біль і жаль* реалізують творчий імпульс письменника). Отже, зважаючи на категоріально-конотативні ознаки концептів *біль і жаль*, можемо стверджувати, що вони в мовній та концептуальній картині світу Григора Тютюнника постають як комплементарні. Це обумовлено індивідуальними (життєвими) та загальнонаціональними особливостями автора-мовця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Висоцька Л. Психоаналітична інтерпретація малої прози Григора Тютюнника [Електронний режим] / Л. Висоцька. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/7039/1/>.
2. Даниленко В. Г. Лісоруб у пустелі : Письменник і літературний процес / В. Г. Даниленко – К. : Академвидав, 2008. – С. 294–298.
3. Аврахов Т. Поліфункціональність художньої деталі у творчості Григора Тютюнника / Т. Аврахов // Українська мова і література в школі. – 1989. – № 8. – С. 16–22.
4. Аврахов Т. Екзистенція в художньому слові Григора Тютюнника / Т. Аврахов // Українська мова і література в школі. – 1992. – № 9. – С. 46–48.
5. Литвин В. Концепція художньої деталі в "малій" прозі Григора Тютюнника / В. Литвин // Дивослово. – 1998. – № 11. – С. 7–9.
6. Мовчан Р. Сильові тенденції творчої манери Григора Тютюнника. До 70-річчя письменника / Р. Мовчан // Українська мова та література. – 2001. – № 45. – С. 1–3.
7. Мороз Л. Григор Тютюнник : нарис життя і творчості / Л. Мороз. – К. : Дніпро, 1991. – 207 с.
8. Мороз Л. З любові й доброти (Григор Тютюнник) : літ.-крит. нарис / Л. Мороз. – К. : Радянський письменник, 1984. – 182 с.
9. Петленко Л. Кольороепітети у прозі Григора Тютюнника / Лариса Петленко // Дивослово. – 2009. – № 3. – С. 16–21.
10. Даниленко В. Г. Енергія болю (психічна травма в художньому світі Григора Тютюнника) // Слово і час. – 2000. – № 4. – С. 27–29.
11. Мусієнко О. "Повна болю душа" / О. Мусієнко // Літературна Україна. – 1994. – 6 січ. – 3 с ; 13 січ. – 3 с ; 20 січ. – 4 с ; 3 лют. – 3 с.
12. Бондаренко А. І. Лексична парадигма "страждання" в поезії В. Стуса / А. І. Бондаренко // Мовознавство. – № 2–3. – 1995. – С. 47–54.
13. Тютюнник Г. Холодна м'ята : Оповідання, повісті, твори для дітей / Г. Тютюнник ; [упоряд. і передм. П. П. Засенка]. – К. : Укр. письменник, 2009. – 843 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Vysotska L. Psikoanalitichna interpretatsiya maloyi prozy Grygora Tiutiunnya [Psycho-Analytical Interpretation of Flash Fiction by Grygir Tiutiunnyk] [Elektronnyy resurs] / L. Vysotska. – Rezhym dostupu : <http://eprints.zu.edu.ua/7039/1/>.
2. Danylenko V. G. Lisorub u pusteli : Pysmennyk i literaturnyy protses [Lumberman in the Desert : a Writer and a Literary Process] / V. G. Danylenko – K. : Akademvydav, 2008. – S. 294–298.
3. Avrakhov T. Polifunktsionalnist khudozhnioi detali u tvorchosti Grygora Tiutiunnya [Multifunctionality of the Artistic Detail by Grigir Tiutiunnyk] / T. Avrakhov // Ukrainska mova i literatura v shkoli [Ukrainian Language and Literature at School]. – 1989. – № 8. – S. 16–22.
4. Avrakhov T. Ekzistentsiia v khudozhniomu slovi Grigora Tiutiunnya [Existencia in the artistic Word by Grigir Tiutiunnyk] / T. Avrakhov // Ukrainska mova i literatura v shkoli [Ukrainian Language and Literature at School]. – 1992. – № 9. – S. 46–48.
5. Lytvyn V. Kontseptsiiia khudozhnioi detali v "maliy" prozi Grihora Tiutiunnika [Conception of the Artistic Detail in the "Flash Fiction" by Grigir Tiutiunnyk] / V. Lytvyn // Dyvoslovo [Wonder Word]. – 1998. – № 11. – S. 7–9.

6. Movchan R. Stiliovi tendentsii tvorchoi manery Grigora Tiutiunnya. Do 70-richchia pysmennyka [Stylistic Tendencies of Grigir Tiutiunnyk's Creative Manner] / R. Movchan // Ukrainska mova ta literatura [Ukrainian Language and Literature]. – 2001. – № 45. – S. 1–3.
7. Moroz L. Grigir Tiutiunnyk : narys zhittia i tvorchosti [Grigir Tiutiunnyk : the essay on Life and Creative Work] / L. Moroz. – K. : Dnipro, 1991. – 207 s.
8. Moroz L. Z liubovi i dobroty (Grigir Tiutiunnyk) : lit.-krit. narys [From Love and Kindness (Grigir Tiutiunnyk) : the Literary-Critical Essay] / L. Moroz. – K. : Radianskyi pysmennyk, 1984. – 182 s.
9. Petlenko L. Kolioroepitety u prozi Grygora Tiutiunnya [Colour Epithets in the Prose by Grygir Tiutiunnyk] / Larysa Petlenko // Divoslovo [Wonder Word]. – 2009. – № 3. – S. 16–21.
10. Danylenko V. G. Energiia boliu (psykhichna travma v khudozhnomu sviti Grygora Tiutiunnya) / Pain Energy (Psycho Trauma in the Artistic Word by Grygir Tiutiunnyk) / V. G. Danylenko // Slovo i chas [Word and Time]. – 2000. – № 4. – S. 27–29.
11. Musiienko O. "Povna bolii dusha" [Soul Full of Pain] / O. Musiienko // Literaturna Ukraina [Literary Ukraine]. – 1994. – 6 sich. – 3 s. ; 13 sich. – 3 s. ; 20 sich. – 4 s. ; 3 liut. – 3 s.
12. Bondarenko A. I. Leksychna paradygma "strazhdannia" v poetytsi V. Stusa [Lexical Paragigm in the Poetry by V. Stus] / A. I. Bondarenko // Movoznavstvo [Linguistics]. – № 2–3. – 1995. – S. 47–54.
13. Tiutiunnyk G. Kholodna miata : Opovidannia, povisti, tvory dlia ditei [Cold Mint : Stories, Novels, Compositions for Children] / G. Tiutiunnyk ; [uporiad. i peredm. P. P. Zasenka]. – K. : Ukr. pismennyk, 2009. – 843 s.

Матеріал надійшов до редакції 12.02. 2014 р.

Музыченко Н. И. Лексико-грамматическая вербализация сожаления и боли в творчестве Григора Тютюнника.

В статье проанализировано лексико-грамматическое вербальное выражение концептов боль и сожаление в авторской языковой картине Григора Тютюнника. Выяснено их словесное выражение через внутреннее состояние персонажей как доминант идиостиля писателя. Охарактеризован лексико-семантический ряд номенов, воссоздающих образы боли и сожаления через авторский взгляд.

Определены основные черты в вербализации лексем боль и сожаление в художественной лингвокартине писателя. Установлено, что представление анализируемых концептов в языке произведений художника имеет культурно-ментальную специфику. Отдельно охарактеризована колористика в языковом мире Григора Тютюнника как важный контекст реализации концептов боли и сожаления. На основе проведенного исследования выделены основные функции художественной вербализации рассматриваемых концептов: экзистенциальную, национально-ментальную, эмотивную, образно-творческую.

Ключевые слова: вербализация, концепт, боль, сострадание, языковая картина, Григор Тютюнник, художественное творчество, идиостиль, лексема, доминанта.

Muzychenko N. I. Lexical and Grammatical Verbalization of Sorrow and Pain in the Works by Grygir Tyutyunnyk.

The article analyzes the lexical and grammatical verbal expression of concepts of pain and sorrow in the author's language picture by Grygir Tyutyunnyk. Their verbal expression is found through the character's inner feelings as the writer's idiostyle dominant. The lexical-semantic number of nominations, that evoke images of pain and sorrow through the author's point of view, is characterized. The main features of verbalization of such lexemes as pain and sorrow in the writer's artistic linguistic picture are specified. It is determined that the presentation of the analyzed concepts in the language of the artist's works has cultural and mental characteristics. Besides, the language colorfulness by Grygir Tyutyunnyk is described as the important context realization of the concepts of pain and regret. On the basis of the study the main functions of art verbalization of the analyzed concepts: existential, national and mental, emotional, imaginative and creative are singled out.

Keywords: verbalization, concept, pain, sorrow, language picture, Grygir Tyutyunnyk, works, idiostyle, lexeme, dominant.